

धनकुटा नगरपालिका
दृष्टिबन्धक समस्या समाधान सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

पृष्ठभूमि:

आय वृद्धि गर्न, वैदेशिक रोजगारीमा जान तथा घर व्यवहार चलाउन, औषधी उपचार गर्न आयस्रोत अभावका कारण आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घर जग्गा साहु महाजनको नाममा दृष्टि बन्धक पास गरिदिएर चर्को व्याज दर र अव्यवहारिक शर्तहरू स्वीकार गरेर ऋण लिने गरेको र लिएको ऋणको सहि सदुपयोग गर्ने उचित व्यवस्थापन गर्ने सीपको अभावले समयमा सावौं ब्याज फिर्ता गर्न नसकेर दिनानुदिन गरीबीको दुष्चक्रमा फस्ने क्रम बढि रहेको छ । धनकुटा नगरपालिकाको खासगरी आठपहरिया लगायतका अन्य गरिब परिवारले आफ्नो घरबारी जग्गा जमीन उकास्न नसकेर घरबार विहिन हुँदै गएको गरिबीको दुष्चक्रमा डुब्दै गइरहेकोले हाम्रो समाजमा सामाजिक तथा आर्थिक असन्तुलन श्रृजना भइ सामाजिक द्वन्द्वले विकराल स्थितिको श्रृजना गराउने सम्भावनालाई समेत मध्य नजर गर्दै उक्त समस्या समाधानका लागि सुझाव सहितको प्रतिवेदन पेश गर्न गठित समितिले दिएको प्रतिवेदन समेतका आधारमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी दृष्टि बन्धक सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न वाञ्छनीय भएकाले नगर कार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो कार्यविधिको नाम: दृष्टिबन्धक समस्या समाधान सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ रहनेछ ।

(२) प्रारम्भ: यो कार्यविधि स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिबाट लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा:

(क) “ऐन” भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ सम्झनु पर्छ ।

(ख) “दृष्टिबन्धक” भन्नाले कुनै दुई व्यक्तिबिचमा घर जग्गा धितो राखी सम्झौता बमोजिमको शर्तानुसारको निश्चित समयपछि फिर्ता गर्ने गरी भएको आर्थिक लेनदेन वा कारोबार भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “ऋणी” भन्नाले आर्थिक कारोबार गर्दा ऋण लिने व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “साहु” भन्नाले आर्थिक कारोबार गर्दा ऋण दिने व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) “नगरपालिका” भन्नाले धनकुटा नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।

(च) “कार्यपालिका” भन्नाले धनकुटा नगर कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

(छ) “वडा कार्यालय” भन्नाले कारोबार भएको वडा समितिको कार्यालय सम्झनु पर्छ ।

(ज) “समिति” भन्नाले दृष्टिबन्धक समस्या समाधान समिति सम्झनु पर्छ ।

(झ) “तमसुक” भन्नाले साहु र ऋणी बिचमा लेनदेनको कारोबार गर्दा दुवै पक्षको सहमतिमा तय गरिएको शर्तहरूको कागजात सम्झनु पर्छ ।

३. प्रचलित कानुनी व्यवस्था: नेपालमा लेनदेन व्यवहार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था मुलुकी देवानी संहिता ऐन, २०७४ को परिच्छेद १५ मा लेनदेन व्यवहार सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत दफा ४७४ देखि ४९२ सम्म उल्लेख गरिएको छ ।

- सम्वत् २०८० सालको ऐन नं ५ मुलुकी संहिता सम्बन्धी केहि नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको ऐनमा पनि मुलुकी देवानी संहिता कार्यविधि र मुलुकी अपराध संहिता कार्यविधिमा लेनदेन कारोबारको बारेमा संशोधनहरू गरिएको छ ।

४. दृष्टिबन्धक समस्या समाधान समिति गठन र जिम्मेवारी

क) समितिको बनावट

यो कार्यविधि बन्नुपूर्व दृष्टिबन्धकको अवस्थाबारे अध्ययन गर्न वडा नं ८ का वडाध्यक्ष रस बहादुर राईको संयोजकत्वमा बनेको ६ सदस्यीय अध्ययन कार्यदलले नै यो दृष्टिबन्धक समस्या समाधान समितिको रूपमा काम गर्नेछ । कार्यपालिकाको निर्णयले समितिको सदस्यहरू र जिम्मेवारी परिवर्तन गर्न सक्नेछ ।

ख) समितिको काम र कर्तव्य

- अध्ययन प्रतिवेदनको आधारमा र वडा समितिको सहयोगमा सबै दृष्टिबन्धकहरूले पेश गरेका प्रमाणहरूको अध्ययन गर्ने,
- ऋणीहरूको यथार्थ नामावली तयार गर्ने,
- साहु र ऋणीहरू बीच समन्वय गरी समाधानका उपायहरू खोज्ने र समस्या समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,
- अनुदान तथा अन्य सहयोगका लागि ऋणीहरूको नाम नगर कार्यपालिका समक्ष सिफारिस गर्ने ।

५. ऋणी र साहुको पहिचान

क) यस अधिको अध्ययनमा विभिन्न कारणले छुट भएका ऋणीहरूलाई १५ दिनको सूचना प्रकाशन गरी निवेदन आव्हान गर्ने । प्राप्त निवेदनको अध्ययन विश्लेषण गरी वास्तविक ऋणीलाई समावेश गर्ने ।

ख) सम्बन्धित वडा कार्यालय तथा बस्तीस्तरमा स्थलगत छलफल तथा अन्तरक्रिया गरी यथार्थ ऋणीहरू पहिचान गर्ने ।

ग) पहिचान भएका ऋणीहरूको प्रकार र संख्या अनुसार यथार्थ नामसूची तयार गरी नगरपालिकामा पेस गर्ने

६. समस्या समाधानका लागि गरिने मुख्य कार्यहरू

(क) व्यक्ति वा साहुसँग तमसुक गरी ऋण लिनेहरूको विवरण यकिन गर्ने ।

(ख) ऋणी र साहु दुवैलाई राखी वडा कार्यालयको रोहवरमा छलफल गराई समस्या समाधानको उपाय (ब्याज घटाउने, ब्याज मिनाहा गराउने, कागजातहरूमा संशोधन गर्ने, सावौं नै घटाउने जग्गा फिर्ता गर्ने) खोज्ने ।

(ग) घरजग्गा सबै साहुको भई घरवास नै उठी सुकुम्बासी हुने अवस्थाका ऋणीहरूको पहिचान गर्ने ।

- (घ) बुँदा (ग) मा उल्लिखित परिवारहरूको घरबास नउठ्ने गरी व्यवस्थापन गर्न कुनै स्रोतको खोजी गरी नगरपालिकाले आधारभूत अनुदानको व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ । यस्तो अनुदानको रकमको सिमा नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (ङ) बुँदा (घ) अनुसार प्राप्त भएको घर जग्गा १० (दश) वर्षसम्म ऋणीले बिक्री वितरण तथा बैंक वा साहुकोमा बन्धक राखी ऋण लिन नपाउने गरी व्यवस्थापन गर्ने ।
- (च) बुँदा (ग) बाहेकका ऋणीहरूको हकमा बुँदा (ख) बमोजिमको क्रियाकलाप गर्ने र यस्ता ऋणीहरूको हकमा नगरपालिकाले ऋणीको अवस्था हेरी सहयोग गर्ने नीति लिनेछ ।
- (छ) बाँकी ऋणीहरूको हकमा ऋण तिर्न सक्ने गरी लक्षित कार्यक्रम मार्फत क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने । यस्ता कार्यक्रमहरूमा मुख्य गरी सीपमुलक तालिम सञ्चालन गर्ने, तालिम लिएका व्यक्तिलाई व्यवसाय शुरू गर्न बीउ पूँजी उपलब्ध गराउने, धेरै रकम भएमा नगरपालिकाको समन्वयमा सुलभ ऋण व्यवस्थापन गर्ने, आवश्यक नयाँ प्रविधिहरू उपलब्ध गराउने, बजार व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने जस्ता कार्यहरू सञ्चालन गर्ने छ ।
- (ज) साहुहरूसँग समन्वय गरी अव्यवहारिक सम्झौताका बुँदाहरू फेर्न लगाई हिसाब किताब यकीन गरी संभावित छुट गराउन पहल गर्ने ।
- (झ) ऋणीहरूलाई मिटर ब्याजी प्रथाबाट मुक्त गर्न दोषीलाई कारवाही सम्बन्धी कार्यविधि सङ्घीय कानून बमोजिम हुने । वित्तीय व्यवस्थापनका अन्य उपायहरू खोजी गर्न नगर कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (ञ) वडा कार्यालयको रोहवरमा भएको कागजात राख्ने ।
- (ट) कानून भन्दा बाहिर गएर यस प्रकारको अव्यवहारिक लेनदेन गर्ने क्रियाकलाप रोक्न समुदाय सचेतीकरण गर्ने ।

७. कारवाही नहुने

क) वास्तविक दृष्टिबन्धकहरू भन्दा फरक ढंगले पेश भएका फारम वा निवेदन उपर कुनै कारवाही हुने छैन ।

ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थामा बन्धकी राखेको हकमा कुनै कारवाही हुने छैन ।

ग) मिति २०७९ साल वैशाख १५ गतेभन्दा पछि कारोबार भएकाहरूलाई यो प्रावधान लागु हुने छैन ।

८. उजुरी तथा गुनासो व्यवस्थापनः ऋणीहरूलाई समितिले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा नगर प्रमुख समक्ष गुनासो राख्न सक्नेछन् ।

९. बाधा अड्काउ फुकाउः यो कार्यविधिको कार्यान्वयन गर्ने क्रममा कुनै किसिमको बाधा अड्काउ उत्पन्न भएमा त्यस्ता बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार नगर कार्यपालिकामा रहनेछ ।

१०. प्रचलित कानून बमोजिम हुनेः यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयहरू यसै बमोजिम र अन्य कार्यहरूको विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।